

Komunikavimas apie skiepus su globėjais ir pacientais

Komunikacijos mokymų modulis
sveikatos priežiūros specialistams

Nuotrauka: © WHO / Malin Bring

World Health
Organization

European Region

Dokumento numeris: WHO/EURO:2025-8926-48698-80758 (PDF)

© World Health Organization, 2025

Kai kurios teisės saugomos. Šis kūrinys prieinamas pagal *Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO* licenciją (CC BY-NC-SA 3.0 IGO; <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo>).

Pagal šios licencijos sąlygas galite kopijuoti, platinti ir pritaikyti kūrinį nekomerciniais tikslais, jei kūrinys yra tinkamai cituojamas, kaip nurodyta toliau. Bet kokiu būdu naudojant šį kūrinį neturėtų būti siūloma, kad PSO patvirtintų kokią nors konkrečią organizaciją, produktus arba paslaugas. PSO logotipo naudoti neleidžiama. Jei pritaikote kūrinį, turite licencijuoti savo kūrinį pagal tą pačią arba lygiavertę „Creative Commons“ licenciją. Jei šį kūrinį išverčiate, kartu su siūloma citata turėtumėte pridėti šį teiginį: „Šį vertimą atliko ne Pasaulio sveikatos organizacija (PSO). PSO neatsako už šio vertimo turinį arba tikslumą. Privalomas ir autentiškas originalus leidinio anglų kalba pavadinimas: Communicating about vaccination with caregivers and patients: a communication training module for health care workers. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2023". Bet koks tarpininkavimas, susijęs su ginčais, kylančiais dėl licencijos, vykdomas pagal Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (<http://www.wipo.int/amc/en/mediation/rules/>) tarpininkavimo taisykles.

Siūloma citata: Komunikavimas apie skiepimą su gobėjais ir pacientais: komunikacijos mokymų modulis sveikatos priežiūros specialistams. Kopenhaga: PSO Europos regiono biuras, 2025. Licencija: [CC BY-NC-SA 3.0 IGO](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/igo).

Katalogavimo leidinyje (CIP) duomenys. CIP duomenys pateikiami <http://apps.who.int/iris>.

Pardavimas, teisės ir licencijavimas. Norėdami įsigyti PSO leidinių, žiūrėkite <https://www.who.int/publications/book-orders>.

Norėdami pateikti užklausas dėl komercinio naudojimo ir užklausas dėl teisių ir licencijavimo, žiūrėkite <https://www.who.int/about/policies/publishing/copyright>.

Trečiųjų šalių medžiaga. Jei norite pakartotinai naudoti šio leidinio medžiagą, priskirtą trečiajam šaliai, pvz., lenteles, paveikslus arba vaizdus, esate atsakingi už tai, kad įvertintumėte, ar reikalingas leidimas pakartotiniam naudojimui, ir gautumėte autorių teisių savininko leidimą.

Pretenzijos, kurios kyla dėl bet kurio trečiajam asmeniui priklausančio darbo, tenka tik vartotojui.

Bendrieji atsakomybės apribojimai. Naudojami pavadinimai ir medžiagos pateikimas šiame leidinyje nereiškia, kad PSO išreiškia kokią nors nuomonę dėl bet kokios šalies, teritorijos, miesto, srities arba jų valdžios institucijų teisinio statuso arba dėl jų sienų arba ribų nustatymo. Punktyrinės linijos žemėlapiuose žymi apytiksles kraštines linijas, dėl kurių dar gali būti nevisiškai susitarta.

Konkrečių bendrovių arba tam tikrų gamintojų produktų paminėjimas nereiškia, kad PSO juos remia ar rekomenduoja, pirmenybę teikdama kitiems panašaus pobūdžio produktams, kurie nepaminėti. Išskyrus klaidas ir praleidimus, patentuotų produktų pavadinimai išskiriami pradinėmis didžiosiomis raidėmis.

PSO ėmėsi visų pagrįstų atsargumo priemonių, kad patikrintų šiame leidinyje pateiktą informaciją, tačiau paskelbta medžiaga platinama be jokių išreikštų arba numanomų garantijų. Atsakomybė už medžiagos aiškinimą ir naudojimą tenka skaitytojui. PSO jokių atveju neatsako už žalą, atsiradusią dėl kūrinio naudojimo.

Visos nuotraukos: ©WHO

Turinys

1 DALIS

Pasitikėjimas skiepais ir sveikatos priežiūros specialistų vaidmuo6

2 DALIS

Skiepų naudos ir rizikos aptarimas.....12

3 DALIS

Pokalbio etapai pasitikėjimui skiepais stiprinti.....23

1 etapas: numanyti skiepimą

2 etapas: identifikuoti suvokimą ir poziciją

3 etapas: reaguoti į suvokimą ir poziciją

4 DALIS

Etapų pritaikymas kalbant su globėjais ir pacientais ..41

1 priedas. Mokymų moderatoriaus vadovas.....56

2 priedas. Pokalbio scenarijai57

Mokymų tikslas ir mokymosi rezultatai

TIKSLAS

Padėti sveikatos priežiūros specialistams užtikrintai teikti rekomendacijas dėl skiepavimo globėjams ir pacientams.

Šių mokymų pabaigoje dalyvis galės:

1. Aktyviai prisidėti prie pasitikėjimo skiepais stiprinimo.
2. Veiksmingai teikti informaciją apie skiepų naudą ir galimą riziką, padėdamas priimti pagrįstą sprendimą dėl skiepavimosi.
3. Identifikuoti skirtingą globėjų ir pacientų suvokimą ir pozicijas skiepavimosi atžvilgiu.
4. Atsakyti į susirūpinimą dėl skiepavimo naudojant motyvacinio pokalbio metodus.
5. Sudaryti palankesnes sąlygas aiškiam ir struktūruotam pokalbiui, kad būtų sustiprintas pasitikėjimas skiepais.

Savirefleksija prieš mokymus

1 dalis. Pasitikėjimas skiepais ir sveikatos priežiūros specialistų vaidmuo

Pasitikėjimas skiepais

Pasitikėjimas skiepais – tai žmonių **pasitikėjimas** [1]:

- rekomenduojamais skiepais,
- skiepavimo politika ir sveikatos sistema, kuri užtikrina skiepų prieinamumą,
- **sveikatos priežiūros specialistais, kurie teikia patarimus apie skiepus.**

Skiepais pasitikintis sveikatos priežiūros specialistas

Skatina ir rekomenduoja skiepytis

Stiprina visuomenės pasitikėjimą
imunoprofilaktikos programa

Dalijasi savo teigiamomis patirtimis
apie skiepijimąsi ir kitų skiepijimą

Sveikatos priežiūros specialistai turi patys pasitikėti skiepais, kad sustiprintų globėjų ir pacientų pasitikėjimą skiepais [2].

Sveikatos priežiūros specialistų pasitikėjimo skiepais stiprinimas

Sveikatos priežiūros specialistų pasitikėjimas skiepais padidėja, kai jie yra susipažinę su ir žino, kur rasti naujausią, patikimą informaciją apie:

- ligas, kurių galima išvengti skiepijantis;
- skiepų veikimo mechanizmus ligų prevencijai;
- skiepų saugumą ir veiksmingumą;
- skiepijimo metodus;
- sunkių reakcijų į skiepus atpažinimą ir valdymą.

Kaip sveikatos priežiūros specialistai prisideda prie pasitikėjimo skiepais stiprinimo

Sveikatos priežiūros specialistai – patikimiausi patarėjai, darantys reikšmingą įtaką sprendimui skiepytis [3, 5].

TODĖL

sveikatos priežiūros specialistų rekomendacija yra vienas svarbiausių skiepijimosi veiksnių.

TAČIAU

sveikatos priežiūros specialistai kartais neįvertina savo įtakos, mano, kad neturi laiko kalbėtis apie skiepus, arba jiems patiems stinga pasitikėjimo skiepais.

Ko Jums, kaip sveikatos priežiūros specialistui, reikia, kad galėtumėte stiprinti kitų pasitikėjimą skiepais?

Kaip galite prisidėti prie globėjų ir pacientų pasitikėjimo skiepais stiprinimo?

2 dalis. Skiepy naudos ir rizikos aptarimas

Rizikos suvokimas visuomenėje

Rizikos suvokimo lygis skiriasi gyventojų tarpe, tarp skirtingų grupių ir jų viduje [6]

SKIEPŲ RIZIKOS SUVOKIMAS

Netikiu, kad šie skiepai man saugūs.

Kodėl mano vaikui reikia šių skiepų? Manęs vaikystėje jais neskiepijo.

Mano vaikui pakenks, jei jis bus skiepijamas keliais skiepais vienu metu.

LIGOS RIZIKOS SUVOKIMAS

Nepažįstu nė vieno, kuris būtų sirgęs šiomis ligomis. Kodėl tuomet šie skiepai svarbūs mūsų kūdikiui?

Nemanau, kad šie skiepai veikia. Natūrali apsauga yra geriausia.

Mums nereikia skiepų, esame sveiki.

Rizikos ir naudos suvokimas daro įtaką sprendimui skiepytis

Asmuo, kuris suvokia **didelę su liga susijusią riziką ir žinantis, kad skiepai šią riziką sumažina.**

Asmuo, kuris suvokia **didelę skiepų nepageidaujamų reakcijų riziką, menką apsauginę vakcinų naudą ir (arba) mažą riziką susirgti liga.**

Labiau linkęs:

- atsisakyti skiepytis arba atidėti skiepijimąsi;
- atsisakyti skiepyti savo vaiką arba atidėti skiepijimą [7].

Reakcija *po* skiepo nebūtinai reiškia, kad ją *sukėlė* skiepas

Po skiepo žmonėms gali pasireikšti sveikatos problemų, kurias jie gali klaidingai sieti su skiepijimu.

Visuomenėje pasitaiko įvairių ligų ir sveikatos sutrikimų, kuriuos sukelia nuo skiepų nepriklausantys veiksniai.

Žmonių rizikos suvokimą gali iškreipti sveikatos problema, pasireiškusi tuo pačiu metu kaip ir skiepijimas. Toks sutapimas vadinamas **atsitiktiniu įvykiu**.

Neturėdamas tikslios informacijos, žmogus gali manyti, kad bet kokią neigiamą sveikatos reakciją po skiepijimo sukėlė skiepai.

Globėjų ir pacientų informavimas prieš skiepijimą apie galimas reakcijas, apie tai, kada kreiptis pagalbos ir kaip pranešti apie nerimą keliančią nepageidaujamą reakciją, didina pasitikėjimą skiepais.

Rizikos suvokimas: reakcijos į skiepus

Skiepai gali sukelti reakcijas, tačiau sunkios reakcijos pasitaiko labai retai. Nepageidaujamos reakcijos po imunizacijos gali būti tiesioginės reakcijos į skiepą ar patį skiepijimosi procesą arba atsitiktinės, nesusijusios priežastiniu ryšiu. Toliau pateikiamas įvairių nepageidaujamų reakcijų sąrašas [8].

	SPECIFINĖS NEPAGEIDAUJAMOS REAKCIJOS	APIB RĖŽIMAS	PAPILDOMA INFORMACIJA
Sukelti skiepu	Su skiepu susijusi reakcija	Nepageidaujamos reakcijos, kurias sukelia arba sustiprina viena arba kelios skiepui būdingos savybės	Labai retos. Sveikatos priežiūros specialistai yra apmokyti, kaip jas atpažinti ir valdyti
	Su skiepų kokybės trūkumais susijusi reakcija	Nepageidaujamos reakcijos, kurias sukelia arba sustiprina skiepai dėl vieno arba kelių kokybės trūkumo	Kokybės trūkumai pasitaiko itin retai, nes skiepų gamybai ir kontrolei taikomi aukščiausi standartai (kiekviena partija yra išbandoma)
	Su skiepijimo klaida susijusi reakcija	Nepageidaujamos reakcijos, kurias sukelia netinkamas skiepų laikymas, skyrimas arba administravimas, todėl jų galima išvengti	Apmokytas personalas ir tinkama įranga padeda išvengti tokių įvykių
	Su nerimu dėl imunizacijos susijusi reakcija	Nepageidaujamos reakcijos, kylančios dėl nerimo susijusio su imunizacija	Dažniau pasitaiko paaugliams ir jauniems suaugusiesiems. Saugi aplinka ir tinkamos procedūros gali padėti to išvengti
Nesukelti skiepu	Sutapimas	Nepageidaujamos reakcijos, kurios pasireiškia po imunizacijos, bet yra nulemtos kitų priežasčių, nesusijusių su skiepais, imunizacijos klaidomis ar nerimu	Dažnai sunki reakcija pasirodo kaip ligos, nesusijusios su skiepais, pasireiškimas tuo pačiu metu, t. y. tiesiog sutapimas

Atsakas į skiepijimosi naudos ir rizikos suvokimą

Siekiant didinti pasitikėjimą skiepais, sveikatos priežiūros specialistai turi aiškiai ir veiksmingai informuoti apie riziką ir naudą:

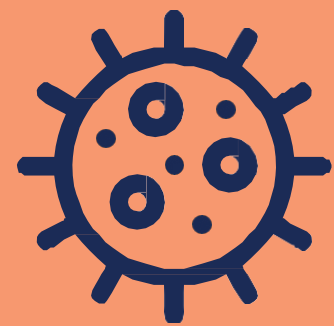
- Įvertinti asmens suvokimą ir informuoti apie žinomą riziką, susijusią su užsikrėtimu liga, kurios galima išvengti skiepijantis.
- Informuoti apie skiepų naudą ligų rizikai mažinti.
- Informuoti apie žinomą riziką, susijusią su skiepais, ir apie tai, kaip ją sumažinti.

Be to, sveikatos priežiūros specialistai turėtų:

- Pritaikyti pokalbį apie riziką ir naudą pagal pacientui arba globėjui susirūpinimą keliančius klausimus bei jų turimas žinias.
- Suteikti tikslią, patikimą ir aiškią informaciją apie skiepus, taip pat paaiškinti, į ką kreiptis sunkių nepageidaujamų reakcijų atveju.

Pagrindiniai teiginiai pokalbiui apie riziką ir naudą [9, 10]

SKIEPAIS VALDOMŲ
LIGŲ RIZIKA

SKIEPŲ NAUDA

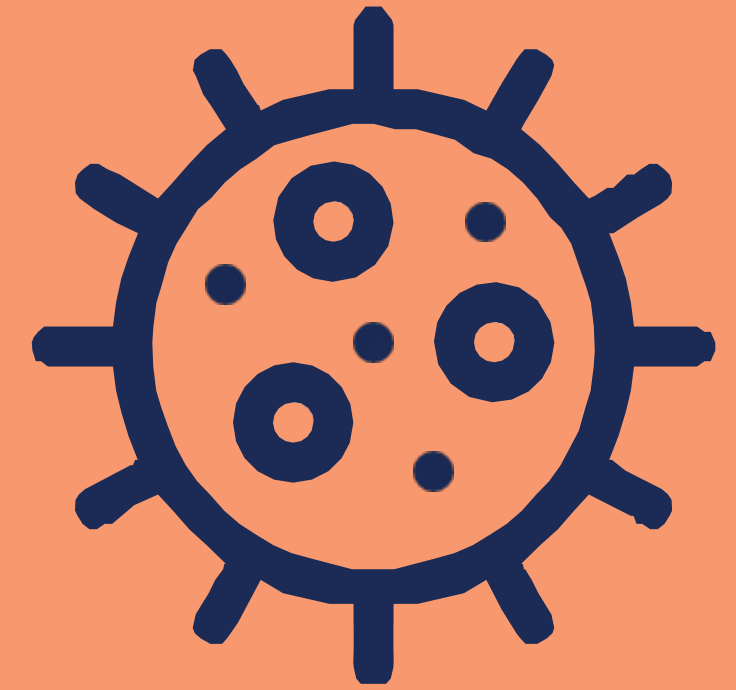

RIZIKA PO SKIEPIJIMOSI

Skiepais valdomų ligų rizika

PAGRINDINĖS ŽINUTĖS

- Infekcija gali sukelti sunkias komplikacijas, lemti hospitalizaciją, ilgalaikę negalią, netgi mirtį.
- Daugeliui ligų, kurių galima išvengti skiepijantis, nėra specifinio gydymo.
- Kai kurios ligos sparčiai plinta bendruomenėse, kuriose daug žmonių yra nepaskiepyti. Su daugeliu šių ligų nesusiduriama būtent dėl sėkmingo skiepijimo.
- Rizika patirti sunkių komplikacijų nuo ligų, kurių galima išvengti skiepijantis, yra gerokai didesnė nei rizika patirti sunkią reakciją į skiepus.

Skiepų nauda

PAGRINDINĖS ŽINUTĖS

- Skiepai apsaugo žmogų „mokydami“ ir stiprindami imuninę sistemą taip, kad ji galėtų apsisaugoti nuo infekcijų, kurių galima išvengti skiepijantis.
- Skiepai labai veiksmingai saugo nuo sunkių ligų.
- Skiepai yra daug saugesni nei pati liga arba užsikrėtimas ja.
- Savalaikis skiepijimas apsaugo vaikus nuo sunkių ligų, kurios gali lemti hospitalizaciją, praleistas dienas arba savaites mokykloje, negalią visam gyvenimui, netgi mirtį.
- Dauguma skiepų padeda sustabdyti infekcijos plitimą bendruomenėje, taip netiesiogiai apsaugo pažeidžiamus asmenis, kurie negali būti paskiepyti dėl sveikatos būklės.
- Pasaulio sveikatos organizacija apskaičiavo, kad dėl imunizacijos kasmet visame pasaulyje išvengiama daugiau nei dviejų milijonų mirčių.

Rizika po skiepijimosi

PAGRINDINĖS ŽINUTĖS

- Dažniausiai šalutinis poveikis būna lengvas ir greitai praeina.
- Ne visas nepageidaujamas reakcijas, pastebėtas po skiepijimo, sukelia patys skiepai. Gali būti kelios lemiančios priežastys, kurias svarbu atidžiai įvertinti.
- Nė vienas skiepas nesuteikia 100 proc. apsaugos, tačiau jis reikšmingai sumažina ligos riziką.
- Sunkios nepageidaujamos reakcijos po imunizacijos yra labai retos. Kai kurių iš jų tikimybė yra didesnė užsikrėtus virusine arba bakterine liga nei po skiepijimosi.
- Medicinos specialistai yra apmokyti, kaip dar labiau sumažinti riziką ir valdyti sunkias nepageidaujamas reakcijas, jei jos visgi pasireiškia.
- Skatinkite pacientus pranešti apie bet kokį šalutinį poveikį po imunizacijos, kuris kelia susirūpinimą.

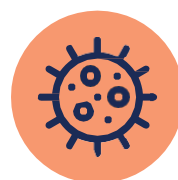

APTARKITE NAUDĄ IR RIZIKĄ

Pokalbio scenarijus

Scenarijus: sveiko vienerių metų vaiko mama klausia, kodėl jos vaikui reikia skiepų nuo tymų ir raudonukės, kai niekas aplinkui jais neserga. Ji taip pat išreiškia nerimą dėl skiepų šalutinio poveikio, apie kurį perskaitė populiariuose socialiniuose tinkluose.

Veiksmas: apie kokią naudą ir riziką kalbėtumėte su šia mama, kad padidintumėte jos pasitikėjimą skiepais?

LIGŲ RIZIKA

Tymai ir raudonukė yra labai užkrečiamos ligos, kurios gali lengvai plisti tarp neskiepytų žmonių ir sukelti sunkių komplikacijų arba mirtį [11].

MMR SKIEPO RIZIKA

Skiepai gali sukelti nedidelį patinimą injekcijos vietoje, neinfekcinį išbėrimą, lengvus peršalimo simptomus arba karščiavimą, kuris gali pasireikšti praėjus 7–12 d. po skiepo suleidimo.

Sunkios alerginės reakcijos yra itin retos. Jų atvejais taikomos aiškiai nustatytos procedūros, leidžiančios suteikti skubią ir veiksmingą pagalbą [11].

MMR SKIEPO NAUDA

Skiepai yra daug saugesni nei užsikrėtimas tymais arba raudonuke [11].

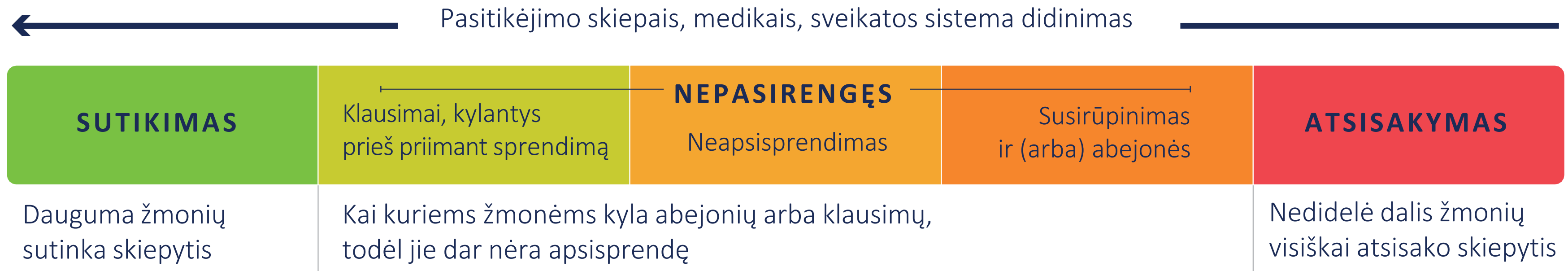

3 dalis. Pokalbio etapai pasitikėjimui skiepais stiprinti

Pasitikėjimo skiepais stiprinimas

Noras skiepytis yra tęstinis procesas

Pokalbio etapai

Tinkamai taikomi pokalbio etapai padeda kurti globėjų ir pacientų pasitikėjimą skiepais.

1

ETAPAS

NUMANYTI SKIEPIJIMĄSI

Skiepijimąsi pristatykite kaip normą

2

ETAPAS

IDENTIFIKUOTI SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ

Identifikuokite, kurioje apsisprendimo dėl skiepijimosi stadijoje yra asmuo ir kokie klausimai jam kyla

3

ETAPAS

REAGUOTI Į SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ

Naudokite tinkamus praktinius metodus, kad galėtumėte veiksmingai reaguoti

1 ETAPAS

Numanyti skiepijimąsi

Pradėkite pokalbį užtikrintu pareiškimu arba pranešimu apie skiepų priimtinumą [12]:

*Šiandien mes paskiepysime
jūsų vaiką penkiavalente
vakcina, kad apsaugotume jį
nuo penkių sunkių ligų...*

*Šiandien jūsų vaiką
paskiepysime skiepais,
numatytais šio
amžiaus vaikams.*

Numanomi teiginiai:

- sustiprina apsisprendimą skiepytis;
- formuoja skiepijimo priėmimą kaip normą;
- rodo sveikatos priežiūros specialisto pasitikėjimą skiepais.

SUTIKIMAS

Klausimai, kylantys
prieš priimant sprendimą

NEPASIRENGĘS

Neapsisprendimas

Susirūpinimas
ir (arba) abejonės

ATSISAKYMAS

2 ETAPAS

Identifikuoti suvokimą ir poziciją

Išklauskite asmens atsaką į numanomą teiginį, kad suprastumėte jo suvokimą ir identifikuotumėte poziciją dėl skiepėjimosi [13].

SUTIKIMAS	Klausimai, kylantys prieš priimant sprendimą	NEPASIRENGĘS Neapsisprendimas	Susirūpinimas ir (arba) abejonės	ATSISAKYMAS
<i>Mes pasiruošę.</i>	<i>Manau, kad viskas gerai, bet noriu užduoti keletą klausimų.</i>	<i>Nesu tikras... Nežinau... Norėčiau šiek tiek palaukti.</i>	<i>Ne, nesu įsitikinęs, kad tai saugu mano vaikui.</i>	<i>Skiepai yra pavojingi, aš jokių būdu neleisiu, kad mano vaikas būtų skiepijamas.</i>

Įvertinkite rimtus nuogaštavimus ir (arba) abejones dėl skiepų...

... ir palyginkite su atsisakymu skiepytis

Klausimai, kylantys
prieš priimant
sprendimą

NEPASIRENGĘS

Neapsisprendimas

Susirūpinimas
ir (arba) abejonės

- Kyla daug klausimų arba abejonių, dėl kurių iš pradžių gali atsisakyti skiepytis.
- Gali būti turėjęs neigiamos patirties su sveikatos apsaugos sistema.
- Gali pasitikėti kai kuriais skiepais, bet abejoti kitais.
- Gali būti girdėjęs arba skaitęs informaciją, kuri kelia nerimą, netgi baimę.
- Tikėtina, kad bus įtikintas, jei jo abejonės bus išsklaidytos.

ATSISAKYMAS

- Gali turėti ideologinę poziciją, prieštaraujančią skiepijimui.
- Visiškai nenori diskutuoti apie skiepus.
- Tiki, kad skiepais išvengiamos ligos yra nepavojingos arba netgi naudingos imuninei sistemai.
- Vargu, ar pavyks jį įtikinti.
- Tokie žmonės sudaro labai mažą visuomenės dalį.

3 ETAPAS

Reaguoti į suvokimą ir poziciją

Sveikatos priežiūros specialistai turėtų prisitaikyti prie asmens suvokimo ir pasirinkti tinkamus bendravimo metodus.

SUTIKIMAS

Skiepyti pagal protokolą ir skiepų kalendorių

Klausimai, kylantys prieš priimant sprendimą

Pasitikėjimo stiprinimo galimybė
Pradėkite pokalbį, vadovaudamiesi motyvacinio pokalbio technikomis

NEPASIRENGĘS

Neapsisprendimas

Susirūpinimas ir (arba) abejonės

ATSISAKYMAS

Užtikrinkite pasitikėjimą
Palikite galimybę diskusijoms

Reagavimas į asmenį, kuris priešinasis skiepijimui [14, 15]

ATSISAKYMAS

Neatmeskite, nesiginčykite ir neteiskite asmens

Pripažinkite ir įsigilinkite į susirūpinimą (-us)

Dalykitės žiniomis tik gavę leidimą

Išreikškite tvirtą savo rekomendaciją

Informuokite apie riziką

Užtikrinkite pasitikėjimą ir palikite galimybę tolesnei diskusijai

Komunikavimas su asmeniu, kuris abejoja arba yra dar nepasirengęs skiepytis

Klausimai, kylantys prieš priimant sprendimą

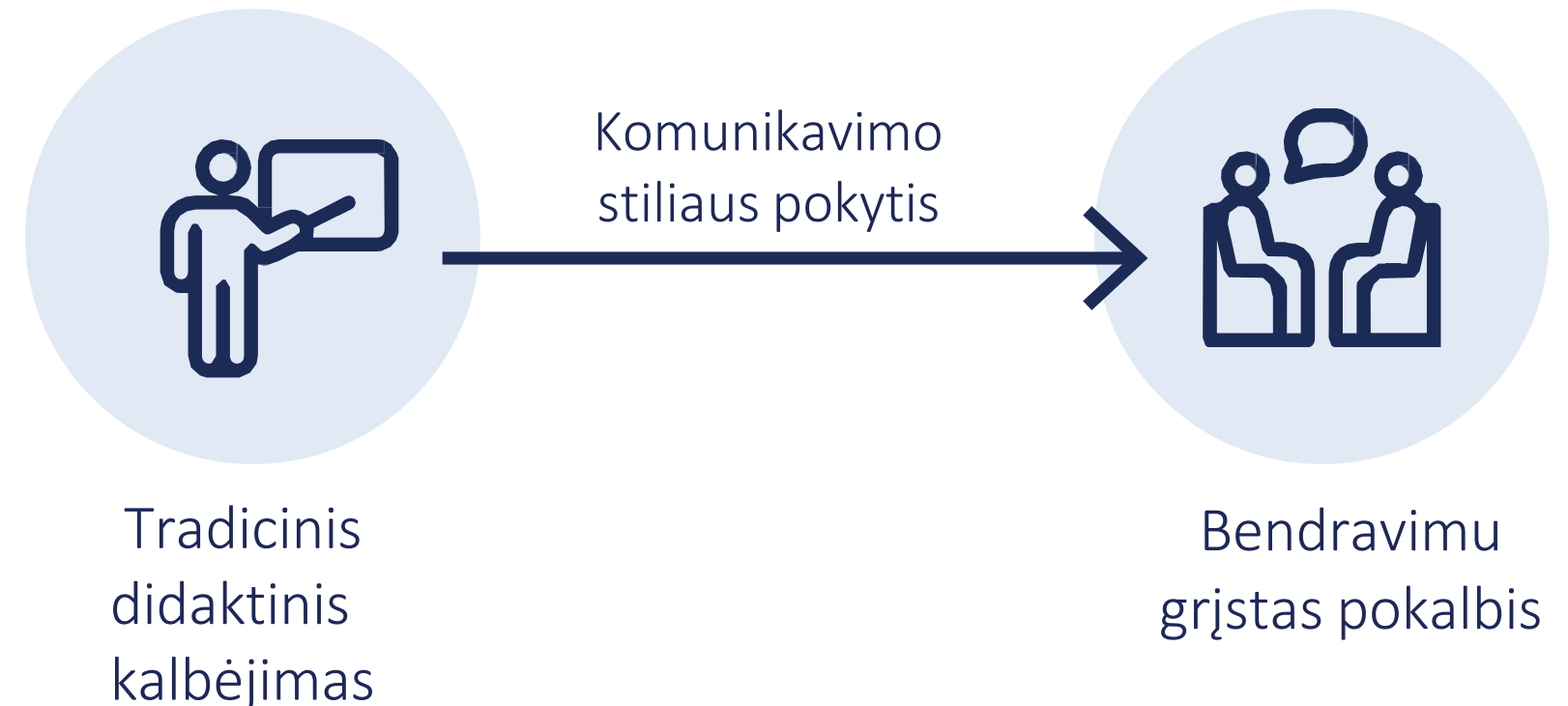
NEPASIRENGĘS

Neapsisprendimas

Susirūpinimas ir (arba) abejonės

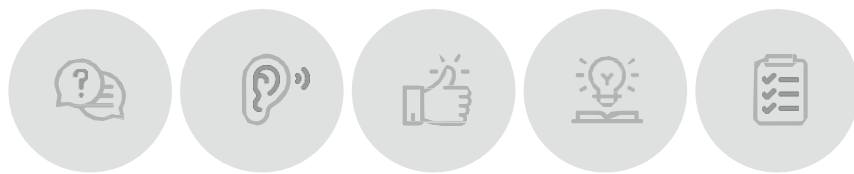
MOTYVACINIS POKALBIS, SIEKIANT STIPRINTI PASITIKĖJIMĄ SKIEPAIS [16, 17]

- Į asmenį orientuotas bendravimo metodas, padedantis palaikyti asmens motyvaciją ir priimti sprendimus.
- Siekiama suprasti susirūpinimo priežastis ir keisti suvokimą bei elgesį.
- Svarbiausi principai – partnerystė, priėmimas, empatija.

Motyvacinio pokalbio metodai pasitikėjimui skiepais stiprinti [16, 17]

Motyvacinio pokalbio metodų taikymas praktikoje

Sara lankosi pas jus su savo šešerių mėnesių sūnumi Tomu. Pagal nacionalinį skiepų kalendorių atėjo metas kitai įprastų vaikų skiepų dozei.

Nesu tikra, ar tikslinga vėl skiepyti Tomą šiais skiepais. Po paskutinio karto jis buvo tikrai neramus, kelias dienas blogai miegojo.

Užduokite atviro tipo klausimus

Užduokite Sarai atviro tipo klausimų, pradėdami žodžių „Kas...?“, „Kaip...?“, „Pasakykite man...“. Tai padės išsiaiškinti priežastis, dėl kurių ji šiuo metu nėra pasirengusi skiepjimui [16, 17].

Ar galėtumėte papasakoti daugiau apie Tomo reakciją ir jūsų susirūpinimą?

PRIVALUMAI:

- Skatina globėją ar pacientą išsakyti savo rūpesčius ir požiūrį.
- Vengiama vienareikšmių atsakymų, tokių kaip „taip“ arba „ne“.
- Padeda sveikatos priežiūros specialistui geriau suprasti susirūpinimą keliančius aspektus.
- Suteikia galimybę globėjui arba pacientui savais žodžiais išreikšti baimes ir rūpesčius, kad juos būtų galima aptarti ir spręsti.

Klauskite ir reflektuokite

Išklauskite ir savo žodžiais reflektuokite, kaip supratote Saros susirūpinimą. Išsiaiškinkite, ar teisingai supratote jos mintis [16, 17]

Girdžiu, kad nerimaujate. Atrodo, kad jūs abejojate, ar šiandieniniai skiepai yra būtini ir saugūs Tomui. Ar teisingai supratau?

Nerimauju, kad nuo šių skiepų Tomas gali susirgti. Be to, niekada negirdėjau apie šias ligas, todėl nesuprantu, kodėl jos tokios svarbios. Ar jam tikrai reikia skiepų?

PRIVALUMAI:

- Padeda pripažinti paciento arba globėjo rūpesčius.
- Suteikia galimybę žmogui išsakyti savo abejones.
- Parodo nuoširdų domėjimąsi ir pagarbą jo požiūriui.
- Skatina atvirumą ir gebėjimą priimti informaciją.

Suteikite pozityvų grįžtamąjį ryšį

Padrąsinkite Sarą ir pabrėžkite jos stipriąsias puses [16, 17].

Suprantu, jums labai rūpi Tomo sveikata ir saugumas. Labai gerai, kad domitės skiepų nauda ir rizika – tai svarbus klausimas, kurį verta aptarti.

PRIVALUMAI:

- Nuramina, pripažįstant motyvaciją ir gerus ketinimus siekti to, kas geriausia sveikatai.
- Padeda rasti bendrus tikslus, net jei nuomonės skiriasi.
- Sukuria saugią ir pagarbią aplinką, kurioje globėjas gali būti atviresnis pokyčiams ir informacijai.

Pasidalykite žiniomis

Pagarbiai pateikite informaciją, kad padėtumėte išspręsti konkrečius Saros klausimus ir sustiprintumėte pasitikėjimą [16, 17].

IŠSIAIŠKINKITE

Paklauskite, ką asmuo jau žino, ir paprašykite leidimo papildyti jo žinias

„Ką jūs žinote apie šių skiepų šalutinį poveikį?“

„Jei sutiktumėte, galėčiau suteikti daugiau informacijos apie šiuos skiepus...“

PASIDALYKITE

Pateikite įrodymais pagrįstą informaciją ir (arba) patarimus

„Sunkios ir gyvybei pavojingos ligos, kurios kadaise buvo dažnos vaikams, dabar mūsų šalyje pasitaiko retai būtent dėl skiepavimo...“

„Svarbu paskiepyti visomis numatytomis dozėmis, kad būtų sukurtas pakankamas ilgalaikis imunitetas...“

PATIKRINKITE

Patikrinkite, ar žmogus suprato informaciją, ir kaip jis planuoja elgtis toliau

„Ar ši informacija padėjo sumažinti jūsų susirūpinimą?“

„Kaip dabar jaučiatės dėl sprendimo skiepyti?“

PRIVALUMAI:

- Pakviečia globėją arba pacientą į abipusę ir lygiavertę diskusiją.
- Parodo pagarbą žmogaus susirūpinimui ir jo pozicijai.
- Pateikiama įrodymais pagrįsta informacija, atsižvelgiant į konkrečius paciento ar globėjo išsakytus rūpesčius.
- Padeda sveikatos priežiūros specialistui kryptingai vesti pokalbį link siekiamo rezultato.

Apibendrinkite ir nuspręskite dėl tolesnių veiksmų

Apibendrinkite pokalbį ir nukreipkite asmenį veiksmų link [16, 17].

Štai ką aš išgirdau šiandien...

Ar nieko nepraleidau?

Atsižvelgiant į mūsų pokalbį, kaip dabar jaučiatės dėl skiepavimo?

PRIVALUMAI

- Padeda nukreipti pokalbį taip, kad jis būtų prasmingas asmeniui.
- Padeda sveikatos priežiūros specialistui užbaigti pokalbį tuo pačiu sukuriant tarpusavio pasitikėjimą.
- Leidžia pasiūlyti aiškius, konkrečius veiksmus: skiepimą, sekantį vizitą arba informacijos šaltinius.

IMKITĖS VEIKSMŲ

PASIRENGĘS

Skiepykite

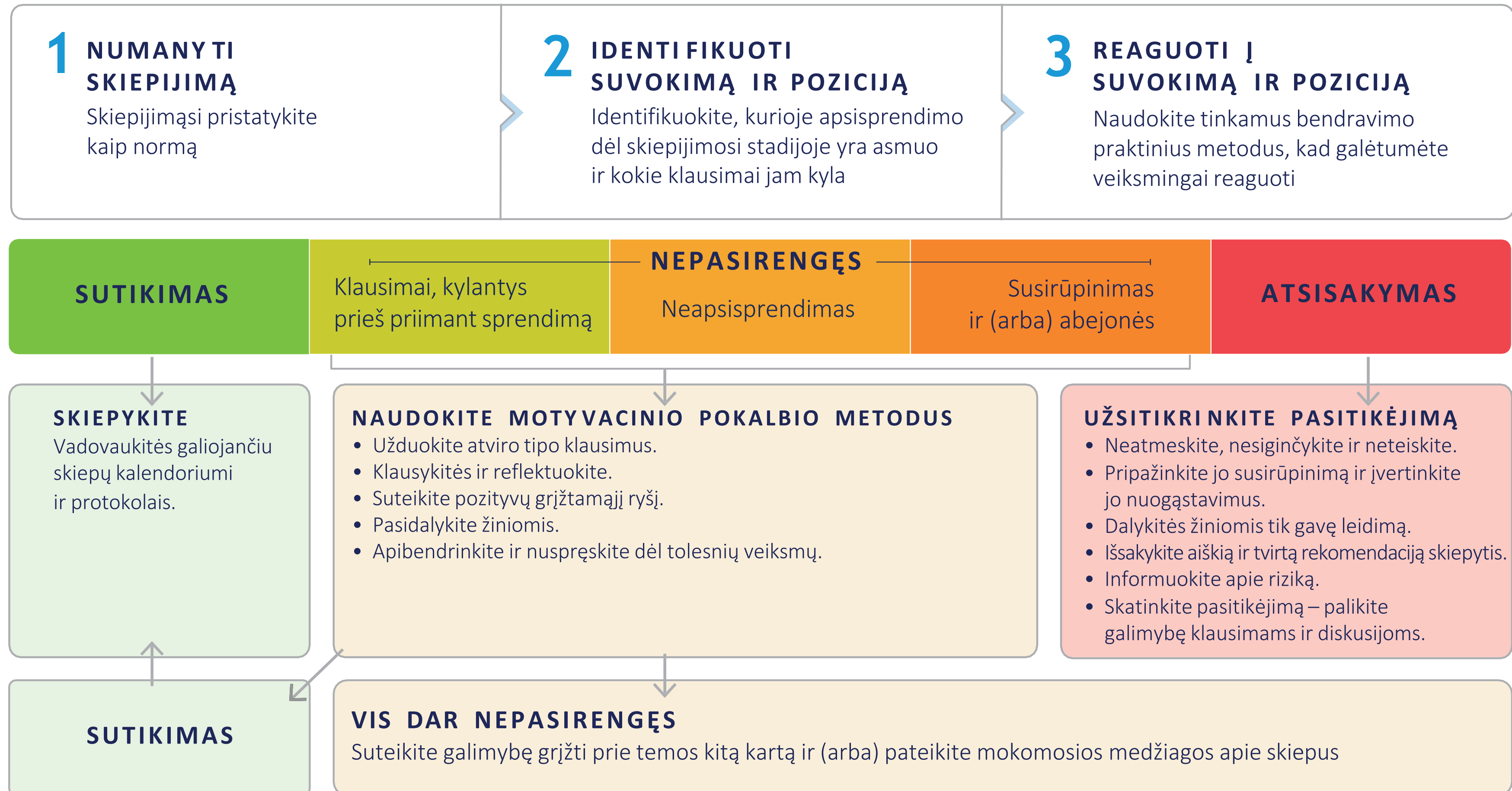
DAR NEPASIRENGĘS

Suteikite galimybę grįžti prie temos kitą kartą ir (arba) pateikite mokomosios medžiagos apie skiepus

Pokalbio tikslai

Pokalbio etapai pasitikėjimui skiepais stiprinti

4 dalis. Etapų pritaikymas kalbant su globėjais ir pacientais

Pokalbio etapų pritaikymas vaidmenų žaidimo metu

Keturių galimų pokalbių scenarijų, su kuriais sveikatos priežiūros specialistai gali susidurti bendraudami su globėjais ir pacientais dėl skiepijimosi, pavyzdžiai.

Vaidmenų žaidimo metu praktikuokitės taikyti šiuos pokalbio žingsnius pagal pateiktas situacijas.

Sveikatos priežiūros specialisto vaidmuo diskusijoje [18]

- Laikykitės vadovaujamojo, bet bendradarbiavimu pagrįsto požiūrio.
- Bendradarbiaukite su globėju arba pacientu, kad sukurtumėte pasitikėjimą.
- Pažvelkite į susirūpinimą iš jų perspektyvos, kad geriau suprastumėte požiūrį į skiepus.
- Atidžiai klausykitės, nepertraukdami ir neteisdami.
- Atsakykite į pagrindinius rūpinimus klausimus, pateikdami aišką, glaustą ir suprantamą informaciją.

- Venkite nurodinėti – neteikite patarimų kaip įsakymų.
- Nedarykite prielaidų apie žmogaus susirūpinimą, kol jo neišklausėte ir neįvertinote
- Nesiginčykite ir nenuvertinkite.
- Neperkraukite informacija arba įrodymais, kurie nėra susiję su konkrečiais išreikštais rūpesčiais.
- Venkite ilgų, neproduktyvių diskusijų.

1 POKALBIO SCENARIJUS

Skiepų būtinumas

Antanas atvežė savo šešiametį sūnų Joną į vietos pirminės sveikatos priežiūros įstaigą įprastinei medicininei apžiūrai. Gydytojas pastebi, kad COVID-19 pandemijos metu Jonas atsiliko nuo įprasto skiepų kalendoriaus. Gydytojas informuoja Antaną, kad šiandien galima paskiepyti Joną įprastais skiepais: tymų, kiaulytės ir raudonukės (MMR), taip pat difterijos, stabligės ir kokliušo (DTaP) skiepais.

Antanas sako:

Oi, slaugytoja dažniausiai mus pasikviečia į kliniką dėl susitikimo. Praėjusiais metais negavome jokio pranešimo, todėl manėme, kad jam to nereikia. Tikrai nematau reikalo tai daryti šiandien, gal galime palaukti šiek tiek ilgiau? Juk Jonas yra sveikas berniukas.

*Dialogo pavyzdys pateikiamas 2 priede.

Skiepų būtinumas

- Ką sveikatos priežiūros specialistai padarė gerai?
- Ką būtų galima patobulinti?

Atsakymų pavyzdžiai pateikiami kaip patarimai ir įkvėpimas.

Pokalbio etapai

Atsakymų pavyzdžiai

1 NUMANYTI SKIEPIJIMĄ

Geros naujienos! Šiandien galime papasakoti Jonui apie įprastus skiepus. Tarp jų – MMR ir DTaP skiepus.

2 IDENTIFIKUOTI SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ

Antanas abejoja dėl skiepavimo skubumo ir siūlo atidėti procedūrą. Šiandien jis nėra pasirengęs skiepyti sūnaus.

3 REAGUOTI Į SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ

Naudokite motyvacinio pokalbio metodus

	Užduokite atviro tipo klausimus	<i>Gal galėtumėte papasakoti, kodėl norėtumėte palaukti ir šiandien neskiepyti Jono?</i>
	Klauskite ir reflektuokite	<i>Ar teisingai suprantu, kad nesate tikras, ar tai būtina būtent dabar, ir galbūt nerimaujate, kad skiepų kalendorių tektų pradėti iš naujo?</i>
	Suteikite pozityvų grįžtamąjį ryšį	<i>Suprantu jūsų susirūpinimą. Išties svarbu, kad užduodate šiuos klausimus ir rūpinatės, kas geriausia Jonui.</i>
	Pasidalykite žiniomis	<i>Jei sutinkate, galėčiau pasidalyti daugiau informacijos apie skiepus, kuriais Jonas gali būti paskiepytas šiandien, ir paaiškinti, kodėl jie rekomenduojami pagal skiepų kalendorių.</i>
	Apibendrinkite ir nuspręskite dėl tolesnių veiksmų	<i>Džiaugiuosi, kad galėjome atvirai pasikalbėti apie jūsų rūpestį dėl Jono skiepavimo. Atsižvelgiant į mūsų pokalbį, kaip manote – kokį sprendimą norėtumėte priimti?</i>

2 POKALBIO SCENARIJUS

Skiepy baimė

Tina ir Domas yra jauni tėvai, atvykę į konsultaciją su savo dviejų mėnesių kūdikiu Adomu įprastinei apžiūrai. Jūs pasveikinate juos ir pradate pokalbį, paaiškindami, kad šiandien Adomas gali būti pradėtas skiepyti pagal įprastą skiepy kalendorių. Numatoma paskiepyti trimis skiepais, kurie apsaugos jį nuo aštuonių sunkių ligų: rotaviruso, pneumokokinės ligos, difterijos, stabligės, kokliušo, B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos, poliomielito ir hepatito B.

Tina sako:
Tai mane labai neramina. Aš niekada negirdėjau apie šias ligas. Kodėl jam reikia tiek daug skiepy?

*Dialogo pavyzdys pateikiamas 2 priede.

Skiepų baimė

- Ką sveikatos priežiūros specialistai padarė gerai?
- Ką būtų galima patobulinti?

Atsakymų pavyzdžiai pateikiami kaip patarimai ir įkvėpimas

Pokalbio etapai	Atsakymų pavyzdžiai		
1 NUMANYTI SKIEPIJIMĄ	<p><i>Adomui jau du mėnesiai, jis gali būti pradėtas skiepyti pagal įprastą skiepų kalendorių. Šiandien numatyta paskiepyti trimis skiepais, kurie apsaugo nuo aštuonių sunkių ligų.</i></p>		
2 IDENTIFIKUOTI SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ	<p><i>Tina nervinasi ir abejoja skiepų poreikiu. Ji nėra pasirengusi įprastinei vaiko imunizacijai.</i></p>		
3 REAGUOTI Į SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ Naudokite motyvacinio pokalbio metodus		Užduokite atviro tipo klausimus	<p><i>Girdžiu, kad nerimaujate. Gal galėtumėte papasakoti, kas jus labiausiai jaudina dėl galimo Adomo skiepijimo šiandien?</i></p>
		Klausykite ir reflektuokite	<p><i>Panašu, kad jums kelia nerimą tai, jog skiepų daug, ir nesate tikri, ar visi jie tikrai būtini. Ar teisingai supratau?</i></p>
		Suteikite pozityvų grįžtamąjį ryšį	<p><i>Tai labai geri klausimai. Labai svarbu, kad jūs abu išsakote savo susirūpinimą dėl Adomo sveikatos ir saugumo – tai rodo, kaip rimtai žiūrite į jo gerovę.</i></p>
		Pasidalykite žiniomis	<p><i>Jei norėtumėte, galiu papasakoti daugiau apie kelių skiepų saugumą ir priežastis, kodėl jie rekomenduojami Adomui būtent dabar.</i></p>
		Apibendrinkite ir nuspręskite dėl tolesnių veiksmų	<p><i>Atsižvelgiant į mūsų pokalbį apie Adomui rekomenduojamus skiepus – kaip manote, ką norėtumėte daryti toliau?</i></p>

3 POKALBIO SCENARIJUS

Rizikos supratimas

Aleksas atvyko konsultacijos su vienerių metų dukra Silvija. Jūs informuojate, kad šiandien Silvijai bus skiriama pirmoji MMR skiepo dozė, siekiant apsaugoti ją nuo tymų, parotito ir raudonukės infekcijų.

Aleksas sako:
Daug skaičiau apie šiuos skiepus. Girdėjau, kad jie gali būti labai žalingi vaikams.. Man atrodo, kad šie skiepai daro daugiau žalos nei naudos. Nesu tikras, ar tai saugu Silvijai.

*Dialogo pavyzdys pateikiamas 2 priede.

Rizikos supratimas

- Ką sveikatos priežiūros specialistas padarė gerai?
- Ką būtų galima patobulinti?

Atsakymų pavyzdžiai pateikiami kaip patarimai ir įkvėpimas.

Pokalbio etapai	Atsakymų pavyzdžiai		
1 NUMANYTI SKIEPIJIMĄ	<i>Šiandien Silvija turėtų gauti pirmąją MMR skiepo dozę, skirtą apsaugoti nuo tymų, kiaulytės ir raudonukės.</i>		
2 IDENTIFIKUOTI SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ	<i>Aleksas abejoja MMR skiepo saugumu. Jis nėra pasirengęs šiuo metu skiepyti savo vaiko.</i>		
3 REAGUOTI Į SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ Naudokite motyvacinio pokalbio metodus		Užduokite atviro tipo klausimus	<i>Papasakokite, ką tokio skaitėte apie šiuos skiepus, kas jums kelia didžiausią nerimą dėl jų saugumo?</i>
		Klausykitės ir reflektuokite	<i>Jūs nebijote skiepy, jei jie yra saugūs – jūsų rūpestis kyla dėl to, ką konkrečiai skaitėte apie tymų skiepą. Ar teisingai supratau?</i>
		Suteikite pozityvų grįžtamąjį ryšį	<i>Matau, kad apie tai daug galvojote. Labai gerai, kad skiriate laiko informacijos paieškai – tai rodo, kad jums rūpi Silvijos sveikata.</i>
		Pasidalykite žiniomis	<i>Jei sutinkate, galiu pasidalyti informacija apie MMR skiepo saugumo tyrimus. Galbūt tai jums padėtų geriau įvertinti situaciją.</i>
		Apibendrinkite ir nuspręskite dėl tolesnių veiksmų	<i>Šiandien aptarėme MMR skiepo saugumą ir jų svarbą Silvijai. Kaip dabar jaučiatės? Kokių veiksmų norėtumėte imtis?</i>

Nepasitikėjimas skiepais

Marija atvedė savo 18 mėnesių dukrą Emą į pirminės sveikatos priežiūros įstaigą po to, kai sulaukė slaugytojos skambučio, kviečiančio Emą įprastinei vaiko patikrai pas gydytoją.

Konsultacijos metu jūs informuojate Mariją, kad Ema yra praleidusi keletą svarbių vaikystės skiepų ir kad šiandien ją būtų galima paskiepyti.

Marija sako:
Jokiu būdu, aš niekada neskiepysiu savo vaiko. Netikiu skiepais. Be to, natūrali apsauga yra geriausia Emai.

Skiepų veiksmingumas

- Ką sveikatos priežiūros specialistas padarė gerai?
- Ką būtų galima patobulinti?

Atsakymų pavyzdžiai pateikiami kaip patarimai ir įkvėpimas.

Pokalbio etapai	Atsakymų pavyzdžiai		
1 NUMANYTI SKIEPIJIMĄ	<i>Noriu pranešti, kad Ema šiandien gali būti paskiepyta įprastiniais skiepais.</i>		
2 IDENTIFIKUOTI SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ	<i>Marija atsako, kad šiandien atsisako imunizacijos.</i>		
3 REAGUOTI Į SUVOKIMĄ IR POZICIJĄ Užtikrinkite pasitikėjimą		Užduokite atviro tipo klausimus	<i>Norėčiau geriau suprasti jūsų sprendimą, gal galėtumėte papasakoti plačiau?</i>
		Dalykitės žiniomis tik gavę leidimą	<i>Matau, kad daug apie tai galvojote. Suprantu, kad nerimaujate dėl skiepų. Jei jūs sutinkate, norėčiau pasidalyti su jumis tuo, ką žinau apie skiepus.</i>
		Pateikite tvirtą savo rekomendaciją	<i>Atsižvelgiant į didelę šių ligų sukeliamų komplikacijų riziką, labai rekomenduoju visiems Emos amžiaus vaikams kuo greičiau gauti visus skiepus.</i>
		Informuokite apie rizikas	<i>Suprantu, kad šiuo metu nusprendėte neskiepyti. Vis dėlto norėčiau, kad nepamirštumėte rizikos...</i>
		Užtikrinkite pasitikėjimą – palikite galimybę tolesnei diskusijai	<i>Visada galite sugrįžti į kliniką pasikalbėti dar kartą.</i>

Įsidėmėkite!

- Šių pokalbių tikslas – paskatinti žmogų apsispręsti skiepytis. Tam gali prireikti daugiau nei vieno apsilankymo. Kartais trumpas pokalbis gali padėti pelnyti žmogaus pasitikėjimą.
- Pokalbiai, padedantys asmeniui išsakyti savo suvokimą ir poziciją, gali padėti padidinti pasitikėjimą skiepais ir jumis, kaip jo sveikatos priežiūros specialistu.
- Tinkamas mokymas ir praktika gali padėti pasiekti daugiau teigiamų rezultatų.
- **Jūsų aiški ir tvirta rekomendacija – labai svarbi!**

Literatūra sveikatos priežiūros specialistui¹

Ligos, kurių galima išvengti skiepijant	Pasaulio sveikatos organizacija (PSO)
PSO pozicija dėl skiepy	PSO
Imunizacijos serijos imunologinis pagrindas	PSO
PSO rekomendacijos dėl įprastinės imunizacijos	PSO
Kaip kalbėti apie skiepus	PSO
Skiepai ir imunizacija: mitai ir klaidingi įsitikinimai	PSO (2020)
Mitai ir faktai apie imunizaciją	PSO Europos regiono biuras (2015 m.)
Rizikos palyginimas: skiepy nauda gerokai viršija riziką (PSO dokumentas)	PSO Europos regiono biuras (2015 m.)
Skiepy saugumo tinklas	PSO
Komunikacija apie skiepy saugumą	PanAmerikos sveikatos organizacija (2020 m.)
Tarpasmeninis komunikavimas imunizacijos kontekste	UNICEF
Skiepais valdomos ligos	Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC)
Komunikacija apie imunizaciją	ECDC
Pakalbėjime apie apsaugą: kaip didinti vaikų skiepijimo apimtį	ECDC (2016 m.)
Pakalbėjime apie abejotumą: kaip stiprinti pasitikėjimą skiepais ir jų priėmimą	ECDC (2016 m.)
Klausimai ir atsakymai apie vaikų skiepijimą	ECDC
Europos skiepijimo informacijos portalas	Europos Sąjunga
Ištekliai sveikatos priežiūros specialistams pokalbiams apie skiepus su tėvais	Ligų kontrolės ir prevencijos centras

¹ Vertėjo pastaba: visi ištekliai prieinami tik anglų kalba.

Savirefleksija ir įsivertinimas po mokymų

Literatūra¹

1. MacDonald NE. Vaccine hesitancy: Definition, scope and determinants. *Vaccine*. 2015;33(34), 4161–4164. (<https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2015.04.036>)
2. Lewandowsky S, et al. The COVID-19 Vaccine Communication Handbook. A practical guide for improving vaccine communication and fighting misinformation. Bristol: SciBeh; 2021 (<https://sks.to/c19vax>).
3. Leask J, et al. Communicating with parents about vaccination: a framework for health professionals. *BMC Pediatrics*. 2012;12:154. (<https://doi.org/10.1186/1471-2431-12-154>).
4. Dubé È, et al. Vaccine Hesitancy, an Overview. *Human Vaccines & Immunotherapeutics*. 2013;9(8), 1763–1773. (<https://doi.org/10.4161/hv.24657>).
5. Vaccine hesitancy among healthcare workers and their patients in Europe. Stockholm: ECDC; 2015. (<https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/media/en/publications/Publications/vaccine-hesitancy-among-healthcare-workers.pdf>).
6. Habersaat KB, Jackson C. Understanding vaccine acceptance and demand—and ways to increase them. *Bundesgesundheitsbl*. 2020;63,32–39. (<https://doi.org/10.1007/s00103-019-03063-0>).
7. WHO Regional Office for Europe. 2017. Vaccination and trust. How concerns arise and the role of communication in mitigating crises. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2017. (<https://iris.who.int/handle/10665/343299>).
8. Global manual on surveillance of adverse events following immunization. 2016 revision. Geneva: World Health Organization; 2016 (<https://iris.who.int/handle/10665/206144>).
9. Communicating about Vaccine Safety: Guidelines to help health workers communicate with parents, caregivers, and patients. Washington, D.C: Pan American Health Organization; 2020. (<https://iris.paho.org/handle/10665.2/53167>).
10. National Advisory Committee on Immunization. Canadian Immunization Guide: part 1 – key immunization information, communicating effectively about immunization. Evergreen edition. Ottawa, Ontario: Public Health Agency of Canada; 2021. (<https://www.canada.ca/content/dam/phac-aspc/documents/services/publications/healthy-living/parent-guide-vaccination/pgi-gpv-eng.pdf>).
11. WHO Vaccine position papers. In: Strategic Advisory Group of Experts on Immunization (SAGE) [website]. Geneva: World Health Organization. (<https://www.who.int/teams/immunization-vaccines-and-biologicals/policies/position-papers>).
12. Opel DJ, Heritage J, Taylor JA, et al. The architecture of provider-parent vaccine discussions at health supervision visits. *Pediatrics*. 2013;132(6):1037–1046. (<https://doi.org/10.1542/peds.2013-2037>).
13. MacDonald NE, & Dubé È. Addressing vaccine hesitancy in immunization programs, clinics and practices. *Paediatrics & Child Health*. 2018;Vol 23(8):559. (<https://doi.org/10.1093/pch/pxy131>).
14. Nyhan B, et al. Effective messages in vaccine promotion: A randomized trial. *Pediatrics*. 2014;133(4),835–42.
15. Sharing Knowledge About Immunisation [e-learning module]. Sydney: SKAI; 2020. (<http://www.ncirs.org.au/health-professionals/skai-supporting-health-professionals>).
16. Gagneur A. Motivational interviewing: A powerful tool to address vaccine hesitancy. *Can Commun Dis Rep*. 2020;46(4):93–7. (<https://doi.org/10.14745/ccdr.v46i04a06>).
17. Gagneur A, et al. Motivational interviewing: A promising tool to address vaccine hesitancy. *Vaccine*. 2018;36,6553–6555. (<https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2017.10.049>).
18. WHO. 2017. Conversations to build trust in vaccination. Online Training PPT. Geneva: World Health Organization; 2017. (https://cdn.who.int/media/docs/default-source/immunization/demand/trainingmodule-conversationguidefinal.pptx?sfvrsn=32a16425_2).

¹ Visos nuorodos buvo pasiektos 2025 m. rugpjūčio 4 d.

1 priedas

Prie šio mokymų modulio, pageidaujantiems, bus pridedamas mokymų moderatoriaus vadovas¹, kuriame nuosekliai pateikiamos instrukcijos, pagrindinė informacija ir pastabos, padedančios mokymų moderatoriumi aiškiai pristatyti kiekvieną skaidrę dalyviams.

¹ Communicating about vaccination with caregivers and patients: facilitator guide. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2025 (<https://iris.who.int/handle/10665/375060>), pasiekta 2025 m. rugpjūčio 13 d.

2 priedas

1 POKALBIO SCENARIJUS

Skiepų būtinumas

Antanas atvežė savo šešiametį sūnų Joną į vietos pirminės sveikatos priežiūros įstaigą įprastinei medicininei apžiūrai. Gydytojas pastebi, kad COVID-19 pandemijos metu Jonas atsiliko nuo įprasto skiepų kalendoriaus. Gydytojas informuoja Antaną, kad šiandien galima paskiepyti Joną įprastais skiepais: tymų, kiaulytės ir raudonukės (MMR), taip pat difterijos, stabligės ir kokliušo (DTaP) skiepais

Gydytojas: Antanai, turiu jums gerų naujienų, šiandien paskiepiję Joną galime pasivyti skiepų kalendorių. Kalbu apie MMR ir DTaP skiepus.

Antanas: Oi, slaugytoja paprastai mus informuodavo apie skiepus. Ilgą laiką nieko negirdėjome, todėl pagalvojome, kad jam jų tiesiog nereikia. Šiandien nematau reikalo jo skiepyti.

Gydytojas: Jūs esate teisus, slaugytoja paprastai skambina. Dėl pandemijos atsirado tam tikras vėlavimas ir Jonas liko nepaskiepytas kai kuriais svarbiais skiepais. Dabar darome viską, kad pasivytume. Iš Jono įrašų matau, kad dalis skiepų jam jau buvo atlikta. Gal galite pasakyti, kodėl šiandien nenorite tęsti skiepėjimosi?

Antanas: Aš suprantu, kad skiepai saugo nuo ligų. Bet jei per pandemiją jis nesirgo COVID-19 ar kita liga, tai kodėl dabar jam to reikia? Be to, nenoriu, kad jis patirtų skausmą, jei reikėtų pradėti viską iš naujo.

Gydytojas: Suprantu jūsų susirūpinimą, ir noriu užtikrinti, kad atsakysiu į visus klausimus. Jūs klausiate, kodėl Jonui svarbu skiepytis šiandien, ir nerimaujate, ar jam nereikės viską pradėti iš pradžių. Ar teisingai supratau?

Antanas: Taip.

Gydytojas: Džiaugiuosi, kad apie tai kalbate. Pirmiausia, galiu jus nuraminti – Jonui nereikės pradėti skiepų kalendoriaus nuo pradžių. Jis jau gavo kelias dozes, kurios suteikė dalinę apsaugą, tačiau tam, kad ji būtų visavertė ir ilgalaikė, reikalingos papildomos dozės. Jei sutinkate, galėčiau pateikti išsamią informaciją apie skiepus, kuriuos Jonas galėtų gauti šiandien, ir paaiškinti, kodėl jie svarbūs.

Antanas: Žinoma.

Gydytojas: Jūs visiškai teisus – skiepai apsaugo nuo labai pavojingų ligų. Šios ligos vis dar cirkuliuoja ir gali pasireikšti bet kur. Virusai ir bakterijos lengvai plinta tarp neskiepytų ar nevisiškai paskiepytų žmonių,

nepriklausomai nuo amžiaus. Skiepų kalendorius apima daugiau nei vieną kai kurių skiepų dozę, kad vaikai įgytų visišką ir ilgalaikį imunitetą. Jei tokie vaikai kaip Jonas lieka paskiepyti tik iš dalies, jie gali užsikrėsti ligomis, kurios gali sukelti plaučių uždegimą, kurtumą, smegenų pažeidimus, netgi mirtį. Kuo daugiau vaikų liks nevisiškai paskiepyti, tuo didesnė rizika, kad kils ligų protrūkiai. Štai kodėl aš primygtinai rekomenduoju visiems vaikams kuo greičiau visiškai pasiskiepyti, kad jie gautų geriausią apsaugą nuo šių pavojingų ligų. Jonui šiandien reikėtų suleisti du skiepus. Pirmasis apsaugo nuo tymų, kiaulytės ir raudonukės, o antrasis – nuo difterijos, stabligės ir kokliušo. Ar dabar aiškiau, kodėl šiandien Jonui verta pasiskiepyti?

Antanas: Taip, ši informacija naudinga. Dabar jaučiuosi ramiau.

Gydytojas: Džiaugiuosi, kad galėjome pasikalbėti apie jums rūpimus klausimus. Atsižvelgdamas į tai, ką aptarėme – kaip norėtumėte pasielgti?

2 POKALBIO SCENARIJUS

Skiepy baimė

Tina ir Domas yra jauni tėvai, atvykę į konsultaciją su savo dviejų mėnesių kūdikiu Adomu įprastinei apžiūrai. Jūs pasveikinate juos ir pradate pokalbį, paaiškindami, kad šiandien Adomui gali būti pradėtas skiepimas pagal įprastą skiepų kalendorių. Numatoma paskiepyti trimis skiepais, kurie apsaugos jį nuo aštuonių sunkių ligų: rotaviruso, pneumokokinės ligos, difterijos, stabligės, kokliušo, B tipo Haemophilus influenzae infekcijos, poliomiélito ir hepatito B.

Gydytojas: Adomui dabar du mėnesiai, todėl jau galima pradėti jį skiepyti pagal įprastinį skiepų kalendorių. Šiandien jis gaus tris skiepus, kurie apsaugos nuo aštuonių rimtų ligų: rotaviruso, pneumokokinės infekcijos, difterijos, stabligės, kokliušo, *Haemophilus influenzae* B tipo infekcijos, poliomiélito ir hepatito B.

Tina: Man taip neramu. Aš niekada negirdėjau apie šias ligas. Kodėl jam reikia tiek daug skiepų?

Gydytojas: Suprantu, kad jaučiatės sunerimusi. Kas jus labiausiai jaudina dėl šiandien planuojamų Adomo skiepų?

Tina: Trys skiepai vienu metu atrodo per daug. Bijau, kad tai gali būti per didelis krūvis jo mažam organizmui. Ar tikrai visų jų reikia?

Domas: Aš vaikystėje kai kurių iš šių skiepų negavau, bet vis tiek buvau sveikas.

Gydytojas: Atrodo, kad jums abiem kelia nerimą rekomenduojamų skiepų kiekis ir jūs svarstote, kodėl jie tokie svarbūs Adomui. Ar teisingai suprantu?

Tina: Taip. Galvoju, ar jam tikrai saugu gauti tiek skiepų vienu metu. Gal jo organizmas dar per silpnas?

Gydytojas: Tai visiškai suprantami klausimai, ir džiaugiuosi, kad juos keliate. Daugelis kūdikių tėvų jaučia tokius pačius nuogąstavimus. Jei norite, galiu paaiškinti, kodėl šie skiepai svarbūs būtent dabar ir kodėl keli skiepai vienu metu yra saugūs.

Tina: Taip, norėčiau sužinoti daugiau.

Gydytojas: Tokie kūdikiai kaip Adomas yra ypač pažeidžiami įvairiomis pavojingomis ligomis. Daugelis skiepais valdomų ligų neturi gydymo ar negali būti išgydomos, todėl gali kelti grėsmę gyvybei. Skiepai skiriami tam, kad kūdikiai būtų apsaugoti ankstyvuojau, pažeidžiamiausiu gyvenimo laikotarpiu. Šiandien Adomui siūlomi skiepai apsaugo nuo kelių ligų vienu metu.

Tyrimai rodo, kad kūdikiams ir mažiems vaikams saugu gauti kelis

skiepus vienu metu. Jų imuninė sistema kasdien susiduria su šimtais mikroorganizmų, todėl geba juos atpažinti ir su jais susidoroti. Keli skiepai tuo pačiu metu nesukelia žalos sveikatai, priešingai – tai užtikrina geresnę apsaugą. Be to, tai reiškia mažiau apsilankymų gydymo įstaigoje, o tai taupo jūsų laiką ir gali kelti mažiau streso pačiam kūdikiui.

Tiesa, kai kurie skiepai, pavyzdžiui, nuo rotaviruso, mūsų šalyje yra palyginti nauji, todėl jums vaikystėje jų tiesiog nebuvo pasiūlyta. Rotaviruso skiepas lašinamas į burną ir apsaugo mažus vaikus nuo sunkaus viduriavimo. Nuo to laiko, kai jis buvo įtrauktas į kalendorių, sunkių rotavirusinių infekcijų atvejų smarkiai sumažėjo. Ar tai padėjo atsakyti į pagrindinius jūsų klausimus?

Tina: Taip, manau, kad taip.

Domas: Taip, ačiū.

Gydytojas: Džiaugiuosi, kad galėjome aptarti jūsų rūpesčius. Šiandien kalbėjome apie Adomui rekomenduojamus skiepus ir jų saugumą. Atsižvelgiant į tai, ką aptarėme, kitas žingsnis būtų... (toliau pateikiamos instrukcijos, kaip paskiepyti Adomą).

3 POKALBIO SCENARIJUS

Rizikos supratimas

Aleksas atvyko konsultacijos su vienerių metų dukra Silvija. Jūs informuojate, kad šiandien Silvijai bus skiriama pirmoji MMR skiepo dozė, siekiant apsaugoti ją nuo šių sunkių infekcijų.

Gydytojas: Šiandienos apsilankymo metu, be kitų dalykų planuojame Silviją paskiepyti pirmąja MMR skiepo doze, siekiant apsaugoti ją nuo tymų, kiaulytės ir raudonukės.

Aleksas: Daug skaičiau apie šiuos skiepus internete. Girdėjau, kad jie gali būti labai žalingi vaikams. Man atrodo, kad šie skiepai daro daugiau žalos nei naudos. Nesu tikras, ar tai saugu Silvijai.

Gydytojas: Papasakokite, ką konkrečiai perskaitėte apie šiuos skiepus, kas kelia jums abejonių dėl jų saugumo?

Aleksas: Žinote, kalbėjau apie tai ir su kitais tėvais. Daug žmonių nerimauja dėl ryšio tarp skiepų nuo tymų ir autizmo. Taip pat skaičiau, kad šiuose skiepuose yra kažkokių kenksmingų medžiagų, kurios gali paveikti vaikų raidą. Žinau, kad skiepai apsaugo nuo ligų, bet man dėl to nesinori rizikuoti.

Gydytojas: Taigi, jūs pritariate skiepimui, kai skiepai yra saugūs, tačiau nerimaujate dėl to, ką girdėjote apie galimą sąsają tarp MMR skiepo ir autizmo. Ar teisingai supratau?

Aleksas: Na, taip.

Gydytojas: Suprantu. Akivaizdu, kad skyrėte daug dėmesio šiai temai. Tai labai gerai – rūpintis savo vaiku ir ieškoti informacijos yra atsakinga. Jei sutinkate, galėčiau pasidalyti patikimais duomenimis apie MMR skiepą ir autizmą, kurie, manau, jums bus naudingi.

Aleksas: Taip, prašau. Noriu žinoti viską, ką reikia, kad galėčiau priimti pagrįstą sprendimą.

Gydytojas: Žinoma, galiu tai suprasti. Prieš daugelį metų buvo paskelbta publikacija, kurioje teigta, kad egzistuoja ryšys tarp tymų skiepo ir autizmo. Šis tyrimas buvo pripažintas klaidingu, o jo autorius prarado gydytojo licenciją. Nuo to laiko buvo atlikta šimtai mokslinių tyrimų visame pasaulyje, įskaitant ir Pasaulio sveikatos organizacijos išvadas – jie visi parodė, kad nėra jokio ryšio tarp MMR skiepo ir autizmo. Iš

tikrųjų tyrimai rodo, kad autizmas diagnozuojamas tiek paskiepytiems, tiek neskiepytiems vaikams vienodai dažnai. Žmones gali klaidinti tai, kad autizmo požymiai dažnai pastebimi būtent tuo metu, kai atliekami šie skiepai.

Turime daug duomenų, rodančių, kad tymai gali sukelti sunkias komplikacijas neskiepytiems vaikams – plaučių uždegimą, traukulius, smegenų pažeidimus, net mirtį. Kiaulytė ir raudonukė taip pat gali sukelti rimtų padarinių, pavyzdžiui, klausos praradimą, encefalitą, nėščiosioms – vaisiaus apsigimimus. Visos trys ligos yra labai užkrečiamos ir lengvai plinta tarp neskiepytų asmenų. Pastaraisiais metais Europoje pastebėtas tymų protrūkių augimas būtent tarp neskiepytų vaikų. Štai kodėl aš primygtinai rekomenduoju Silviją paskiepyti, kai tik galima, siekiant suteikti jai geriausią apsaugą nuo šių ligų. Paskiepijus galimos lengvos reakcijos: skausmas ar paraudimas injekcijos vietoje, lengvas karščiavimas arba išbėrimas. Ar ši informacija padėjo jums geriau suprasti situaciją?

Aleksas: Taip, manau, kad dabar šiek tiek aiškiau.

Gydytojas: Džiaugiuosi, kad galėjome pasikalbėti apie MMR skiepo saugumą ir svarbą. Atsižvelgdamas į mūsų pokalbį, rekomenduoju... (pateikti rekomendacijas, ką daryti, kad Silvija būtų paskiepyta).

Nepasitikėjimas skiepais

Marija atvedė savo 18 mėnesių dukrą Emą į pirminės sveikatos priežiūros įstaigą po to, kai sulaukė slaugytojos skambučio, kviečiančio Emą įprastinei vaiko patikrai pas gydytoją. Konsultacijos metu jūs informuojate Mariją, kad Ema yra praleidusi keletą svarbių vaikystės skiepų ir kad šiandien ją būtų galima paskiepyti.

Gydytojas: Marija, atrodo, kad Ema praėjusiais metais nebuvo paskiepyta keletu svarbių skiepų. Noriu jums pranešti, kad šiandien ją galima paskiepyti skiepais pagal skiepų kalendorių.

Marija: Jokiu būdu, aš niekada daugiau neskiepysiu savo vaikų. Netikiu skiepais. Be to, Emai geriausia yra natūrali apsauga.

Gydytojas: Marija, norėčiau geriau suprasti jūsų sprendimą. Gal galite plačiau papasakoti, kodėl netikite skiepais?

Marija: Na, mano pusbrolio kūdikiui po skiepų prasidėjo priepuolis. Neprisimenu nei kurio iš jų, nei detalių, kas tiksliai įvyko. Nuo tada aš nepasitikiu skiepais. Kai augau, mes neturėjome visų šių skiepų. Buvo normalu šiek tiek susirgti. Tiesiog manau, kad natūralus imunitetas yra geresnis nei tas, kurį suteikia skiepai.

Gydytojas: Suprantu, kad jūsų pusbrolio patirtis gali kelti nerimą. Man irgi būtų neramu, jei būčiau jūsų situacijoje. Matau, kad daug apie tai galvojote. Jei sutinkate, norėčiau pasidalyti argumentais, kodėl rekomenduojau skiepus.

Marija: Žinoma, bet tai nepakeis mano nuomonės.

Gydytojas: Suprantu jūsų nuogąstavimus. Svarbu prisiminti, kad ligų, kurių galima išvengti skiepijantis, pasekmės gali būti labai rimtos, kai kuriais atvejais ir pavojingos gyvybei. Tai apima paralyžių, smegenų pažeidimus, kepenų vėžį, kurtumą, aklumą ir kt. Jūs esate teisi, kad infekcija, kuri sukelia ligą ir kurios galima išvengti skiepijant, gamina antikūnus, suteikiančius tam tikrą imunitetą. Vis dėlto, jei Ema nebus paskiepyta, ji bus pažeidžiama pavojingoms ligoms, pavyzdžiui, difterijai, kuri sukelia mirtį 1 iš 10 ja užsikrėtusių žmonių. Mažiems vaikams, tokiems kaip Ema, gresia didžiausia šių ligų komplikacijų rizika, kuri lemia hospitalizacijas, netgi mirtį. Deja, daugeliui ligų, kurių galima išvengti skiepijantis, nėra specifinio gydymo arba jos yra nepagydomos.

Kai įvertiname šias rizikas, skiepai tampa saugesniu ir geresniu pasirinkimu. Sunkios reakcijos, kurias sukelia skiepai, yra labai retos, netgi tokiais atvejais mes, sveikatos priežiūros specialistai, esame apmokyti, kaip reaguoti. Dažnesnės reakcijos, tokios kaip karščiavimas ar skausmas injekcijos vietoje, yra lengvos ir praeina savaime.

Atsižvelgiant į didelę sunkių komplikacijų riziką, labai rekomenduojau visiems Emos amžiaus vaikams kuo greičiau būti visiškai paskiepytiems. Jei norite, galiu pasidalyti su jumis patikimais šaltiniais ir įrodymais, kurie padeda palyginti skiepų ir ligų keliamą riziką.

Marija: Galiu paimti lankstinuką, bet man vis dar neatrodo, kad šiandien Ema turėtų būti skiepijama.

Gydytojas: Suprantu, kad šiandien nusprendėte nesiskiepyti. Žinokite, kad prisiimate atsakomybę už Emos sveikatą. Norėčiau, kad apsvarstytumėte kai kuriuos dalykus – tai reiškia, jog Ema bus itin jautri šioms ligoms, jei su jomis susidurs.

Būtent todėl labai svarbu, kad ji būtų paskiepyta kuo greičiau. Net jei skiepai buvo praleisti, Ema vis tiek gali būti paskiepyta ir įgyti apsaugą, kai tik gaus trūkstantas dozes. Šiandien pasidalyčiau su jumis tam tikra informacija ir kitais patikimais šaltiniais, kurie padės sužinoti daugiau informacijos apie skiepus. Jei turėsite klausimų arba persigalvosite – visuomet galite sugrįžti į kliniką.

Marija: Gerai, ačiū.

5 POKALBIO SCENARIJUS

Veiksmingumas

70 metų pacientė Laima atvyko pasikonsultuoti dėl mobilumo problemų, širdies ligų ir 2 tipo cukrinio diabeto. Šiandien ji yra jūsų kabinete įprastam vizitui. Jūs informuojate ją, kad prasidėjo gripo sezonas, ir rekomenduojate šiandien pasiskiepyti nuo gripo.

Gydytojas: Laima, prasideda gripo sezonas – dabar yra tinkamas metas pasiskiepyti nuo gripo.

Laima: Pernai po skiepų labai sirgau. Nemanau, kad turėčiau skiepytis dar kartą. Skiepai neveikia.

Gydytojas: Man gaila tai girdėti. Papasakokite daugiau apie tai, kaip jautėtės po to, kai buvote paskiepyta nuo gripo?

Laima: Labai kosėjau ir skaudėjo gerklę, visą laiką čiaudėjau. Baisiai skaudėjo visą kūną, aš negalėjau miegoti. Girdėjau, kad šie skiepai gali sukelti neigiamą poveikį. Man prireikė tiek daug laiko, kad pasveikčiau... Nenoriu rizikuoti savo sveikata.

Gydytojas: Suprantu jūsų susirūpinimą. Panašu, kad jautėtės prastai ir dabar nerimaujate, ar tai galėjo būti susiję su skiepais. Ar teisingai supratau?

Laima: Na taip, girdėjau, kad kai kurie žmonės nuo skiepų suserga net sunkiau nei nuo gripo.

Gydytojas: Labai gerai, kad apie tai kalbate – rūpintis savo sveikata visada svarbu. Jei leisite, norėčiau pasidalyti informacija apie gripo skiepo saugumą ir veiksmingumą.

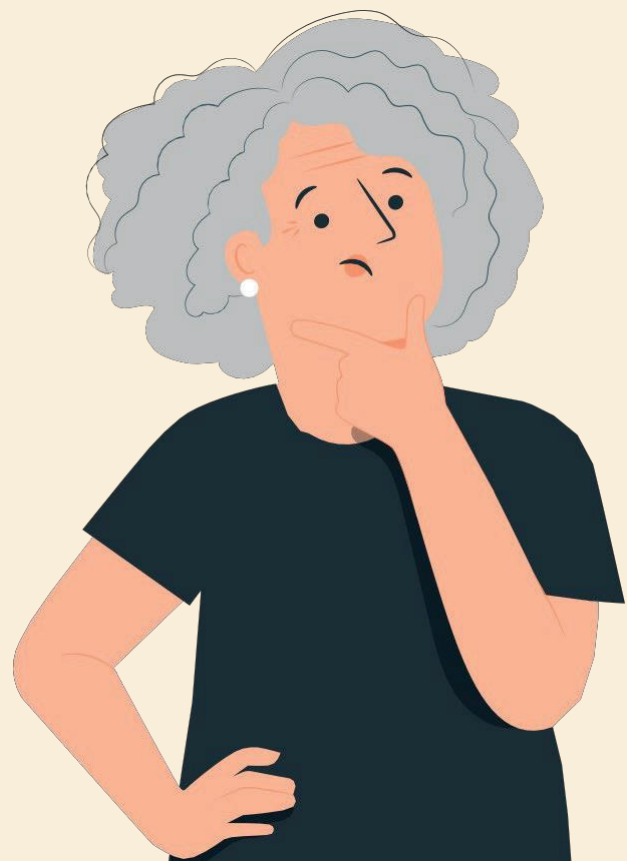
Laima: Gerai, norėčiau išgirsti, ką turite pasakyti.

Gydytojas: Jūs esate teisi, gripo skiepai gali sukelti šalutinį poveikį, kuris pasireiškia netrukus po skiepavimo, tačiau nepageidaujamos reakcijos būna lengvos ir praeina savaime per 1–2 dienas. Dažniausiai pasitaikantys simptomai – skausmas, paraudimas ar patinimas injekcijos vietoje, kūno skausmai ir nuovargis. Gripo skiepas yra inaktyvuotas, t. y. jis negali sukelti gripo. Priešingai, praėjus maždaug dviem savaitėms po skiepavimo, organizmas pradeda gaminti antikūnus, kurie apsaugo nuo gripo. Visgi galima susirgti gripu, net jei esate paskiepyta. Pavyzdžiui, jei užsikrečiama prieš skiepavimą arba tuo laikotarpiu, kai imuninė sistema dar nespėjo sukurti apsaugos. Taip pat įmanoma užsikrėsti virusais, kurie nėra įtraukti į to sezono gripo

skiepo sudėtį. Nors kai kurie paskiepyti žmonės vis tiek gali susirgti gripu, moksliniai tyrimai rodo, kad liga tuomet dažniausiai būna lengvesnė ir rečiau sukelia komplikacijų. Atsižvelgdamas į jūsų sveikatos būklę, labai rekomenduoju pasiskiepyti šiandien. Ar ši informacija padėjo sumažinti jūsų susirūpinimą?

Laima: Taip, dabar dėl skiepų jaučiuosi geriau. Ačiū, kad skyrėte laiko pasikalbėti su manimi apie tai.

Gydytojas: Džiaugiuosi, kad šiandien galėjome pasikalbėti. Dabar, kai aptarėme skiepavimą nuo gripo riziką ir naudą, ar norėtumėte pasiskiepyti šiandien?

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) – tai specializuota Jungtinių Tautų agentūra, įkurta 1948 m., atsakinga už tarptautinius sveikatos klausimus ir visuomenės sveikatą. PSO Europos regiono biuras yra vienas iš šešių pasaulyje veikiančių regioninių biurų, kurių kiekvienas turi savo programą, pritaikytą konkrečių šalių sveikatos reikmėms.

VALSTYBĖS NARĖS

Airija
Albanija
Andora
Armėnija
Austrija
Azerbaidžanas
Baltarusija
Belgija
Bosnija ir Hercegovina
Bulgarija
Čekija
Danija
Estija
Graikija
Gruzija
Islandija
Ispanija
Italija

Izraelis
Jungtinė Karalystė
Juodkalnija
Kazachstanas
Kipras
Kirgizstanas
Kroatija
Latvija
Lenkija
Lietuva
Liuksemburgas
Malta
Moldovos Respublika
Monakas
Nyderlandų Karalystė
Norvegija
Portugalija
Prancūzija

Rumunija
Rusijos Federacija
San Marinas
Serbija
Slovakija
Slovėnija
Suomija
Šiaurės Makedonija
Švedija
Šveicarija
Tadžikistanas
Turkija
Turkmenistanas
Ukraina
Uzbekistanas
Vengrija
Vokietija

WHO/EURO:2025-8926-48698-80758 (PDF)

**World Health Organization
Regional Office for Europe**
UN City, Marmorvej 51,
DK-2100 Copenhagen Ø, Denmark

Tel. +45 45 33 70 00
Fax: +45 45 33 70 01
Email: eurocontact@who.int
Website: www.who.int/europe